Görgü Kuralları
Gönderen Kadir Hatipoglu - Nisan 05 2013 20:24:12

GÖRGÜ KURALLARI[1]   “Âdâb", edeb kelimesinin çoğuludur. "Edeb", sözlük anlamı ile, "terbiye", "utanma", "usul", "yol" ve "kaide” gibi anlamlara gelir. ”Muaşeret" ise birlikte yaşayıp iyi geçinme demektir. Bir İslam ahlakı terimi olarak “adab", göz önünde bulundurulması gerekli olan kaideler, usuller, ahlaken uyulması gereken hususlar, terbiye ve nezaket kuralları anlamında kullanılır. “Adab-ı muaşeret" ise topluluk içinde normal davranış şekilleri, insanların birbirleriyle geçinmeleri usulü, nezaket, terbiye ve görgü demektir. Daha geniş bir bakış açısıyla, toplum içinde yaşayan insanın, birlikte bulunduğu diğer insanlarla uyum içinde yaşamasını sağlayan, hayatın günlük akışı sürecinde, insanların uymaları veya sergilemeleri gereken davranış, usul ve şekillerine, ahlâk, terbiye ve nezâket kurallarına, İslâm'ın güzel saydığı söz ve davranışlara, insanların kendisine davet olunan bütün hayır, zarâfet, usluluk ve güzel ahlâk kurallarını adâb-ı muaşeret diye tanımlamak mümkündür. Kâinatı en mükemmel bir düzen ve intizam üzere var eden Allah, bu düzen içinde insanı en güzel bir kıvamda yaratmış ve gerçeği şu ayet-i kerimede ifade buyurmuştur: لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ   “ Biz insanı en güzel şekilde yarattık” (Tin, 95/4). Bu güzel yaratılış, maddi yapıyı olduğu kadar, insanın manevi yapısının, soysal ve ahlaki davranışlarının temel niteliğini ve son noktada olması gereken şekli ve tarzı da kapsamaktadır. Bu temel niteliğin ona verilmesi, kendisini yüklenen kulluk vazifesini en güzel biçimde yerine getirmesini sağlamak hedefine yöneliktir. İşte bundan dolayı Yaratıcı Kudret diğer varlıkları da insanın istifadesine vermiş, böylece onu, âlem içinde hâkim duruma getirerek kendisine muhatap ve kulluk ile mükellef kılmıştır. Peygamberleri vasıtasıyla mutluluğa ulaştıran yolları göstermiş, iyi ve güzeli, kötü ve çirkini öğretmiştir. Her şeyi mükemmel olarak yaratan Allah, insanlara da bu mükemmel nizama paralel bir hayat sürmelerini sağlayacak düsturları öğretmiş, "doğru"yu ve "yanlış"ı göstermiştir. Kur'an'ın bize öğrettiği ahlâk ve âdâb, zamandan zamana, mekandan mekana değişmeyen, evrensel hayat düsturlarını temsil eder. İslam ahlak ve adabı diye nitelediğimiz bu sistemin en güzel öreği de sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) dir. Kuran bu hakikati şöyle ortaya koymaktadır: وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ   “Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin” (Kalem, 68/4). Bu ayet-i kerime bir yandan Hz. Peygamberi taltif ederken, bir yandan da müminlere hayat tarzlarını ve davranışlarını kendisine uyduracakları mükemmel bir örnek sunulduğunu da ifade etmektedir. Nitekim, Hz. Peygamber de انما بعثت لاتمم مكارم الاخلاق   "Ben, ahlâkın

güzelliklerini tamamlamak için gönderildim."[2]   buyurmuştur. O, Kur'ân'dan ibaret olan güzel ahlâkını hayatında yaptığı uygulaması ve tavsiyeleri ile ümmetine tebliğ etmiştir. Yüce Allah şöyle buyuruyor: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ "كَثِيرًا   “Ey inananlar! Andolsun ki, sizin için, Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Resülullah en güzel örnektir” (Ahzab, 33/21). Sevgili Peygamberimiz de hadis-i şeriflerinde güzel ahlakın hayatımızdaki önemini şöyle ifade buyurmaktadır: مَا مِنْ شئ أثْقَلُ في مِيزَانِ المُؤمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ خُلُقٍ حَسَنٍ، وَإنَّ اللّهَ تَعالى ليُبْغِضُ الفَاحِشَ الْبَذِئَ "Kıyâmet günü, müminin mizanında güzel ahlâktan daha ağır basan bir şey yoktur. Allah Teâla hazretleri, çirkin, düşük söz (ve davranış) sahiplerine buğzeder."[3] وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ   "İnsanlara iyi ahlakla muamele et"[4] Müslüman hiçbir zaman, İslam'ı hayata aktaran bir "birim" olduğunu unutmamalıdır. Her mümin, birey olarak bütünüyle İslam'ı temsil etme konumundadır. Her davranışı sonuçta onun dinine, yani İslam'a mal edilecektir. Bu açıdan, İslam'ın nezaketine gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak gerekmektedir. "Müslüman" olduğunu söyleyen kimse, aynı zamanda İslam'ı temsil ettiğini de söylemiş olmaktadır. Bu fiilen de böyledir.

Sergilenecek her hangi bir kaba davranış, her şeyden önce davranış sahibinin hayatını şekillendirdiği öngörülen İslam akla gelecektir. Hadis bilginleri, Hz. Peygamber'in bizzat yaşadığı ve ümmetine tavsiye ettiği âdâbı ve ahlâk kaidelerini ihtiva eden hadîsleri, topladıkları hadîs kitaplarında, "Kitâbu'l Edeb", "Bâbu'l Edeb" gibi özel başlıklar altında bir araya getirmişlerdir. Edep kurallarının büyük bir bölümü, Hz. Peygamber'in birer sünneti olduğu gibi, daha önce geçen peygamberlerin de sünnetidir.   Rivâyetlerle sabit olan edep ve güzel ahlâk hakkındaki Peygamberî emirler bütün ümmeti ilgilendirdiği için âdâb öğretme ve terbiye etme konumunda olan her kişinin bu emirleri önce şahsında uygulaması, daha sonra da terbiyesi altında bulundurduğu kişileri bu güzel ahlâk ile bezemeye çalışması gerekir. Kur'an'ın bu konudaki uyarısı açıktır:
يَاأَيُّهَا
الَّذِينَ
آمَنُوا قُوا
أَنفُسَكُمْ
وَأَهْلِيكُ&#16
05;ْ نَارًا
وَقُودُهَا
النَّاسُ
وَالْحِجَار&#16
14;ةُ عَلَيْهَا
مَلَائِكَةٌ
غِلَاظٌ
شِدَادٌ لَا
يَعْصُونَ
اللَّهَ مَا
أَمَرَهُمْ
وَيَفْعَلُو&#16
06;َ مَا
يُؤْمَرُونَ.
          ” "Ey inananlar! Kendinizi ve çoluk çocuğunuzu Cehennem ateşinden koruyun; onun yakıtı, insanlar ve taşlardır; görevlileri, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine emredilenleri yerine getiren pek haşin meleklerdir” (Tahrim, 66/6). Bu ayette yüce Allah, hem kendimizi, hem de himayemiz altında bulunup, yetiştirmekle sorumlu olduğumuz çocuklarımızı Allah ve Peygamberi'nin razı olduğu güzel davranış biçimleri ile bezeyerek iyi birer mümin, "güzel" birer insan olmalarını sağlamamızı istemektedir.   Her toplumun kendi sosyal yapısına göre âdâb anlayışı vardır. Müslümanlığa göre ahlâk âdâbın temel ölçüsünü Allah'ın koyduğu ölçüler oluşturur. Bu ölçülere aykırı olarak âdâb geliştirilemez. Kültürler arasındaki etkilenmelerde, milli benliğe aykırı tutumlardan kaçınmak nasıl gerekli ise, dinin bizzat belirlediği adabın da, kültürel etkilenmelere kurban edilmemesine dikkat etmek kaçınılmazdır. Sözgelimi, yemeği sağ elle yemek, İslamî ölçülere göre sünnet, yani bir Peygamber tavsiyesidir. Yabancı kültürlerin etkisi ile, "muaşeret adabındandır" diye

yemeği özellikle sol el ile yemeğe kalkışmak, İslam adabına aykırıdır, bilinçsizce bir harekettir. Âdâb-ı Muâşeretten Örnekler
            Bir müslümanın toplum hayatında uygulaması gereken pek çok prensip vardır. Biz bunlardan 20 tanesine kısaca değineceğiz.
          1. İyi Geçimli Olmak Bu prensip, beşeri münasebetlerin özünü teşkil eder. İslam’ın temel anlamlarından biri de barış ve güven esasına dayanan hayat anlayışıdır. Bu anlayışı günlük hayatımızın her safhasında insanlara yansıtmamız gerekir. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmaktadır
المسلِمُ
مَنْ سَلِمَ
الْمُسْلِمُ&#16
08;نَ مِنْ
لِسَانِهِ
وَيَدِه "Müslüman diğer müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kişidir."[5]
            2. Kötülüğe Karşı İyilikle karşılık Vermek Allah katında sıddîkların mertebelerine erişmek için zulmedeni affetmek, irtibatı kesenle irtibat kurmak esirgeyene esirgemeden vermek, kötülüğü iyilikle savmak gerekir. Bu hususu yüce Allah şöyle bildirmektedir: و لا
تستوي الحسنة
و لا السيئة
ادفع بالتي هي
احسن فاذا
الذي بينك و
بينه عداوة
كانه ولي حميم
   "İyilik, iyi söz ve davranış ile kötülük, (kötü söz ve davranış) bir değildir. Ben kötülüğü en güzel biçimde sav, bir de bakarsın ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak (ve samimi) bir dost oluvermiştir."[6] 3. Küskünlüğe, dargınlığa ve düşmanlığa son vermek. Müslümanın müslümanla üç günden fazla dargın durması helâl değildir. Peygamberimiz (a.s.)
وَكُونُوا
عِبَادِ
اللّه
إِخْوَانًا.
وََﻷيَحِلُّ
لْمُسْلِمِ
أَنْ
يَهْجُرَ
أَخَاهُ
فَوْقَ ﺛﻻﺚ   "Ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir müslümanın kardeşine üç günden fazla küsmesi helâl olmaz." [7] buyurmuştur.   4. Dargın iki müslümanın arasını bulmaya çalışmak. Bu sadaka vermek kadar hayırlı bir iştir.

Yüce Allah, Enfâl suresinin birinci âyeti ile Hucûrât suresinin 10. âyetinde müminlerin arasının düzeltilmesini emretmektedir. انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويكم "Müminler ancak kardeştirler. Öyle ise kardeşlerinizin arasını düzeltin" (Hucurat, 49/10). 5. İnsanların kusurlarını araştırmamak, bilakis bu kusurları örtmeye çalışmak. Başkasının kusurunu arayan, önce kendi kusurunu görmelidir. Başkasının kusurunu örten bir müslümanın kusurunu da Allah örter ve onu affeder. Peygamberimiz (a.s.), من ستر مسلما ستره الله يوم القيامة "Kim bir müslümanın bir ayıbını örterse Allah da onun kıyamette bir ayıbını örter"[8] buyurmuştur.   6. İnsanlara karşı kötü zan ve töhmette bulunmamak, nefret uyandırmamak, dedikodu yapmamak. Bu sözlerin konuşulduğu yerleri terk etmek. Bu davranışlar âyet ve hadislerle yasaklanmıştır. Yüce Allah; يَا اَيُّهَا الَّذينَ امَنُوا اجْتَنِبُوا كَثيرًا مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّهَ اِنَّ اللّهَ تَوَّابٌ رَحيمٌ . “Ey imân edenler! Çokça zannetmekten kaçınınız. Şüphe yok ki, zannın bâzısı

günahtır ve araştırmakta bulunmayınız ve bazınız bazınızı gıybet etmeyiniz. Sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? (Bilakis) Onu kerih görmüş olursunuz. Artık Allah'tan korkunuz, şüphe yok ki, Allah Teâlâ tevbeleri kabul edicidir, çok esirgeyicidir” (Hucurat 49/ 12) buyurmuştur. Peygamberimiz (a.s.) ise bu hususu şöyle ifade etemketedir:
إِيَّاكُمْ
وَالظَّنَّ
فَإِنَّ
الظَّنَّ
أَكْذَبُ
الْحَدِيثِ،
وََﻷ
تَجَسَّسُوا&#15
48; وﻷََ
تَحَسَّسُوا&#15
48; وََﻷ
تَنَافَسُوا&#15
48; وََﻷ
تَحَاسَدُوا&#15
48; وﻷََ
تَبَاغَضُوا&#15
48; وﻷََ
تَدَابَرُوا&#15
48; وَكُونُوا
عِبَادَ
اللّهِ
إِخْوَانًا
كَمَا
أَمَرَكُمُ
اللّهُ
تَعَالَى:
الْمُسْلِمِ
أَخُو
الْمُسْلِمِ&#15
48; َﻷ
يَظْلِمُهُ،
وﻷََ
يَخْذُلُهُ،
وََﻷ
يَحْقِرُهُ.
بِحَسْبِ
امْرِئٍ مِنَ
الشَّرِّ
أَنْ
يَحْقِرَ
أَخَاهُ
الْمُسْلِمُ.
كُلِّ

الْمُسْلِمِ
عَلَى
الْمُسْلِمِ
حَرَامٌ،
مَالُهُ
وَدَمُهُ
وَعِرْضُهُ. "Zandan sakının. Zira zan, sözlerin en yalanıdır. Tecessüs etmeyin, haber koklamayın, birbirinze benlik yarışına girmeyin etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, ey Allah'ın kulları, Allah'ın emrettiği şekilde kardeş olun. Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona (ihânet etmez), zulmetmez, onu mahrum bırakmaz, onu tahkîr etmez. Kişiye şer olarak, müslüman kardeşini tahkir etmesi yeterlidir. Her müslümanın malı, kanı ve ırzı diğer müslümana haramdır." [9]
           7. Büyüklere hürmet ve saygı; küçüklere, düşkünlere şefkat ve merhamet; özellikle aile arasındaki fertlere iyi muamele etmek. Peygamberimiz (a.s.); büyüklere saygı, küçüklere sevgi göstermeyi istemektedir. من لم يرحم
صغيرنا و يعرف
حق كبيرنا
فليس منا “
Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimizin hakkını tanımayan bizden değildir (bizim sünnetimi terk etmiştir)”[10] لا
يرحم الله من
لا يرحم الناس
“İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez”[11] Yüce Allah, Özellikle ana babaya saygısızlık bir tarafa, onlara "öf " denilmesini bile yasaklamıştır (İsra, 17/23). 8. Selâmlaşmak İnsanların karşılaşmaları veya ayrılmaları durumlarında birbirlerine güzel söz ve temennilerle mukabele etmeleri diğer bir ifadeyle “tahiyye” de bulunmalarıdır. Yüce Allah müminlerin selamlaşmasını istemektedir: فَاِذَا
حُيِّيْتُمْ
بِتَحِيَّةٍ
فَحَيُّوا
بِاَحْسَنَ
مِنْهَا اَوْ
رُدُّوها "Size bir selam verildiği zaman, ondan daha iyisiyle mukabele edin veya aynıyla selam verin..." (Nisa 4/ 86) Şu hadis-i şerif de kimin kime selam vereceğinin esaslarını ortaya koymaktadır.
يُسَلِّمُ
الرَّاكِبُ
عَلى
المَاشِي،
وَالمَاشِي
عَلى
القَاعِدِ،
وَالْقَلِيل&#16

15; عَلى
الكَثِيرِ.: "Binekte olan yürüyene, yürüyen oturana, az çok'a selam verir." [12] Selâm, müslümanlar arasında sevgi bağlarının kurulmasında önemli bir araçtır. Selâm vermek sünnet, almak ise farzdır. Peygamberimiz (s.a.s.) selâmı yaymamızı, tanısak da tanımasak da her müslümana selâm vermemiz gerektiğini bununla da imanımız olgunluğa erdiği için Cennet'e gireceğimizi müjdelemiştir. Bu nedenle gençler ihtiyarlara, binek üzerinde olanlar yürüyenlere, yürüyenler oturanlara, arkadan gelenler önden gidenlere, bir kişi çok kişiye selâm vermelidir. Selâma daha güzel bir şekil de karşılık vermek gerekir Verilen selâmı alma durumunda olmayana selâm vermek mekruhtur. Yemek yiyene, namaz kılana, Kur'an okuyana, hutbe dinleyene selâm verilmemelidir.Topluma verilen selâma bir kişi karşılık verirse, diğerlerinin selâm alma sorumluluğu kalkar. Selâm getiren birinden selâmı almak, mektupta yazılı selâma ya mektupla ya da o anda sözle karşılık vermek gerekir. Eve girerken ev halkına selâm verildiği gibi ayrılırken de selâm vererek ayrılmak güzel bir iştir. 9. Tokalaşmak ve hal hatır sormak Peygamberimiz müslümanların karşılaşınca tokalaşmalarını tavsiye etmektedir:
مَا مِنْ
مُسْلِمَيْنِ
يَلْتَقِيَانِ
فَيَتَصَافَحَانِ َّ
اﻻغُفِرَ
لَهمَا
قَبْلَ أنْ
يََفتَرَّقا
َّ "İki müslüman karşılaşıp musâfahada bulununca, ayrılmalarından önce (küçük günahları) mutlaka affedilir."[13] 10. Temiz giyinmek   Temizlik İslam'ın üzerinde önemli durduğu hususlardan biridir. "Oku" emrinden sora ikinci sırada gelen emir elbiselerin temizlenmesidir.
وَثِيَابَكَ
فَطَهِّر "Elbiselerini temiz tut” (Müddessir 74/4) Yüce Allah Kur'an'da temizlenenleri sevdiğini bildirmektedir:
ان الله يحب
المطهرين "Şüphesiz Allah temizlenenleri sever” (Tevbe,9/108) Peygamberimiz beyanı ile
الطهور نصف
الايمان   "Temizlik imanın yarısıdır.”[14]   11. Sıla-i rahim"e riayet etmek Müslümanlar uygun zamanlarda mümin kardeşlerini, büyüklerini ve yakınlarını ziyaret etmeli, onların gönüllerini hoş etmeye çalışmalıdır. Ancak ziyâretin, çok uzun ve usandırıcı olmamasına özen göstermelidir. Ziyârete gelenlere imkân nispetinde ikram etmelidir. Allah'a ve âhirete inanan, misâfirine izzet ve ikramda bulunmalıdır. Kur'an'da bir çok âyette sıla-i rahim emredilmektedir. Peygamberimiz

(a.s.) صل من قطعك واعط من حرمك واعف عمن ظلمك " Senin ile ilişkiyi kesen kimse ile ilişkini sürdür, seni mahrum edene ver, sana zulmedeni bağışla"[15] buyurmuştur. 12. Evlere girerken kurallara uymak. Evlere girmeden önce zil çalarak veya kapı tıklatılarak izin istenir, buyurun edilince girilir ve selam verilir. Bu hususu yüce Allah şöyle ifade etmektedir: يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ “Ey inananlar! Evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir” (Nur 24/27). İzin verilmez ise girilmemeli ve eve kabul etmedi diye de alınmamalıdır. Çünkü gitmek istediğimiz kimse müsait olmayabilir, bir mazereti bulunabilir. Bu husus Kur'an'da şöyle bildirilmektedir: فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

عَلِيمٌ
               “Eğer evde kimseyi bulamazsanız, yine de size izin verilmedikçe içeriye girmeyiniz. Size "Dönün" denirse dönün. Bu, sizi daha çok temize çıkarır. Allah yaptıklarınızı bilir" (Nur 24/28).
            Aynı şekilde, erginlik çağına erişmemiş çocuklarla hizmetçilerin başkalarının odalarına girerken izin almaları yolunda eğitilmeleri ve öğretilmeleri gerekir. Bu husus Nur suresinin 58. âyetinde bildirilmektedir. 13. İnsanları küçümsememek Bu husus Kur'ân'da şöyle ifade edilmektedir: وَلَا
تُصَعِّرْ
خَدَّكَ
لِلنَّاسِ
وَلَا تَمْشِ
فِي
الْأَرْضِ
مَرَحًا
إِنَّ
اللَّهَ لَا
يُحِبُّ
كُلَّ
مُخْتَالٍ
فَخُورٍ ِ "İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez" (Lokman, 31/18).
            14. Doğru söylü olmak. Müslüman doğru söylü olmalıdır. Kur'an-ı Kerim, müminlerin doğru ve dikkatli konuşmasını, söyleyecekleri sözü ölçülü ve bu sözün nereye varacağını düşünerek söylemelerini emretmekte ve onları sâlih amele yol açan güzel söz söylemeye yönlendirmektedir. Çünkü Allah, doğruların, doğru söylülerin yardımcısıdır. Doğru söylülerin hareketlerini hatadan korumayı, işlerini düzeltip yoluna koymayı kendilerine bir mükâfat olarak vaat etmektedir:
يَاأَيُّهَا
الَّذِينَ
آمَنُوا
اتَّقُوا
اللَّهَ
وَقُولُوا
قَوْلًا
سَدِيدا
يُصْلِحْ
لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ

وَمَنْ
يُطِعْ
اللَّهَ
وَرَسُولَهُ
فَقَدْ فَازَ
فَوْزًا
عَظِيمًا “ Ey inananlar! Allah'tan sakının, dürüst söz söyleyin de Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı   bağışlasın. Kim Allah'a ve Peygamber'ine itaat ederse, şüphesiz büyük bir kurtuluşa ermiş olur”(Ahzab, 33/70-71)
            15. İsraf etmemek
Müslüman israf etmemelidir. Çünkü israf dinen haram oluşunun yanında, bir tür görgüsüzce davranıştır.İsrâf, herhangi bir şeyi gereğinden fazla kullanmak demektir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
وَكُلُوا
وَاشْرَبُوا
وَلَا
تُسْرِفُوا
إِنَّهُ لَا
يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ" "…Yiyin için fakat israf etmeyin, çünkü Allah müsrifleri sevmez” (A'raf, 7/31)
            ٍİsraf bütün harcamalarda söz konusu olabilir. İhtiyaç
ölçüsünü aşan her harcamada israf vardır. Bu durumdan sakınanları Allah övgü ile anıyor:
وَالَّذِينَ
إِذَا
أَنفَقُوا
لَمْ
يُسْرِفُو
وَلَمْ
يَقْتُرُوا
وَكَانَ
بَيْنَ
ذَلِكَ
قَوَامًا   ".. .Onlar, sarf ettikleri zaman ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında orta bir yol tutarlar" (Furkan,25/67)
           16. Aşırı gitmemek
Müslüman hayatının her safhasında orta yolu takip etmelidir. En faydalı nimetler dahi sınırını aştığında insana dert olabilir.Beşeri münasebetlerde de bu denge çok önemlidir.İnsanlarla sohbet güzeldir. Fakat sohbette sürekli konuşan veya dinleyen olmak aşırılıktır.Bu durum cemaat içinde sıkıntıya sebep olur. Tebessüm edilecek yerde kahkaha atmak da anormal bir davranış olarak dikkat çeker. Aşırı yemek sofrada diğer insanlara karşı kişiyi küçük düşürürken diğer taraftan insanı dert sahibi yapar. Peygamber efendimizi aşırılığı men etmiştir:

  Sahabeden İbn Abbâs anlatıyor: "Resûlullah (a.s.) hacda Akabe cemresine taş atma sabahı, bineğinin üzerindeyken: "Bana (taş) toplayıver!" dedi. Ben de ufak taşlardan onun için topladım. Avucuna koyduğum sırada şöyle buyurdu: إيَّاكُمْ وَالْغُلُوَّ في الدِّينِ، فَإنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِالْغُلُوِّ في الدِّينِ "Dinde aşırılıktan sakının. Sizden öncekileri, dinde aşırılıkları helâk etmiştir."[16]   17. Mütevâzî olmak İnsanın kendini büyük görmesi diğer insanlar nazarında onu küçültürken, bunun tersine alçak gönüllülük o kişiyi insanların nazarında kıymetlendirir .Unutulmamalı ki şeytanı lanetli kılan şey kibir olmuştur. Bizi yaratan yüce Allah insanı tevazu ile sevimli kılmıştır. Yüce Mevla şöyle buyurur: وَلَا تَمْشِ فِى الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا “ Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ve ne de boyca dağlara ulaşabilirsin” (İsra, 17/37).   18. Ahde vefa.   Müslüman verdiği sözde duran insandır. Bu Allah ve Peygamberin kesin emridir. Yüce Allah şöyle buyurlaktadır.   يا ايها الذين امنوا اوفوا بالعقود "Ey Müminler akitlerinizi yerine getirin" (Mâide, 5/1),   و اوفوا بالعهد ان العهد كان مسولا "…Verdiğiniz sözü yerine getirin Çünkü söz veren sözünden sorumludur" (İsrâ, 17/34). 19. Meclislerde konumuna uygun davranmak. Müslüman gittiği meclise temiz elbiseyle gitmelidir. Yaşlı ve bilgili kimselerden üstte oturmamalı, kendine söz düşmedikçe konuşmamalı, söylenilen faydalı şeyleri dinlemelidir. Sonradan

gelenlere yer vermeli, birbirlerine karşı güler yüzlü, tatlı sözlü olmalıdır. Meclisten ayrılırken arkadaşlarından izin alarak ve selâm vererek ayrılmalıdır. Yüce Allah bu hususu Kur'ân'da şöyle ifade etmektedir:

يَاأَيُّهَا
الَّذِينَ
آمَنُوا
إِذَا قِيلَ
لَكُمْ
تَفَسَّحُوا
فِي
الْمَجَالِس&#16
16; فَافْسَحُوا
يَفْسَحْ
اللَّهُ
لَكُمْ
وَإِذَا
قِيلَ
انشُزُوا
فَانشُزُوا
يَرْفَعْ
اللَّهُ
الَّذِينَ
آمَنُوا
مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ
أُوتُوا
الْعِلْمَ
دَرَجَاتٍ
وَاللَّهُ
بِمَا
تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ “ Ey inananlar! Toplantılarda, size, "Yer açın" denince yer açın ki Allah da size genişlik versin; "Kalkın" denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haberdardır” (Mücadele, 58/11). 20. Yemek adabına uymak. Günlük hayatımızda önemi bir yer tutan yeme-içmenin de dinimizde kuralları vardır. Yemekten önce elleri yıkamak, yiyeceklerimizi helal ve temiz olarak yemek, Besmele ile başlamak, verilen nimetlere şükretmek, tıka-basa yemeyip henüz iştahı varken sofradan kalkmak, acele etmeden sağ elle yemek, yemekten sonra elleri yıkamak önemli görgü kurallarındandır Sonuç Görgü kuralları elbette yukarıda anlattıklarımızdan ibaret değildir. İslam, hayatın her safhasına müslümanın edepli, terbiyeli ve görgülü ve nazik olmasını istemektedir. İslam'ın toplum içindeki tavır ve davranışlarını belirleyen görgü kuralları Kur'an ve sünnette detaylı olarak bildirilmiştir. Dinin her emrine uymak ve her yasağından kaçınmak edeptir, ahlaktır. Müminin; inancında, işlerinde, sözlerinde ve davranışlarında dosdoğru olması onun edebinin sonucudur. Mümin hayatında şu hususlara hep riayet etmelidir: Kızgınlık ve

şiddetten sakınarak yumuşak huylu olmak, dostluğa önem vermek, hakkına razı olmak,yapılan iyiliklere karşı teşekkür etmek, bir işte azim ve sebat sahibi olmak, günahlardan kaçınmak, başkalarını kötülemekten kaçınmak, kendini yüksek görmemek, yaptığı iyilikleri başa kakmamak, ağır başlı ve vakur olmak, koğuculuk yapmamak, herkes hakkında hayır dilemek, yardımsever olmak, kendisi için arzu ettiği güzel şeyleri Müslüman kardeşi için de arzu etmek, aksırana karşı hayır dua etmek, hastaları ziyârette bulunmak, onların sıhhat ve afiyetleri için dua etmek, muhtaçlara yardımcı olmak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, kaba ve çirkin, edep dışı müstehcen ve kalp kırıcı sözlerden sakınmak……   Görgü kurallarını yaşamak ve yaşatmak insanlar arasında saygınlık ve muhabbet doğurur. Bunlara riayet etmek İslâm'ın ortaya koyduğu huzur ve mutluluğu hissetmek demektir.

[1] Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Rüstem Beşler tarafından hazırlanıştır. [2] Malik, Hüsnü'l-Hulk, 8 , I, 904. [3] Tirmizi, Birr, 62. IV, 363. [4] Tirmizî, Birr, 55, IV,355.   [5]Müslim, İman. 14. I, 65 [6] Fussilet, 41/34. [7] Müslim, Birr, 28-34, III,1984-1985. [8] Buhârî, Mezalim, 3. III, 98. [9] Müslim, Birr, 28-34, III,1985-1986. [10] Ebu Dâvud, Edeb, 66, V, 233. [11] Buhârî, Tevhît, 2. VIII, 165. [12]Müslim, Selam 1. II, 1703. [13] Tirmizî, İsti'zân 31. V,74. [14] Ahmed, V, 342, Tirmizî, Deavât, 87ظ V, 536. [15] Ahmed, IV, 158. [16] Nesâî, Hacc 217, V, 268.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler